

+ קובץ
משחקים
תואם!

חלק ג' - סמנטיקה זורמת

1. לצעירים (כיתות א' - ד')

מאת: איריס כהן

מורת שילוב, מאבחנת דידקטית
ומפתחת חומרי למידה

מסדרת:

קריאה
לשיפור השטף והקצב בקריאה
קוראים וזורמים הלכה הכול...

איך קוראים לזה?

יואל מכיר הרבה מלים בשפה, הוא כבר בן שש
כשהוא רואה משהו חדש, הוא שואל בלי להתביש:
"איך קוראים לזה?" וכן הוא מרחיב את אוצר המלים עוד ועוד.

נכיר שמות עצם חדשים, ונדע להשתמש במלים מדיקות.

1. גזרו את הכרטיסים, והדביקו במקום המתאים (נתן גם להעתיק בכתיבה).
אם לא יודעים 'איך קוראים לזה?' - פשוט שואלים.

2. אילו חלקים מתוך כל אלה נמצאים גם באוטובוס?
אילו חלקים נוספים יש באוטובוס?

שט

טאל

סג

טוב

הקשיבו למלה שהמורה אומרת, מצאו אותה במהירות, וצבעו את המשפצת.
כל מלה מופיעה פעמים, צבעו בכל פעם אחת מהן. מה עוזר לכם למצא במהירות?

רְהִיטִים	פֶּסֶא	אָרוֹן	פֶּסֶא	שֶׁלַחֹן
	מָטָה	שֶׁלַחֹן	מָטָה	אָרוֹן
	סִטְנִידָר	כָּרְסֶה	סִפָּה	סִטְנִידָר
	שִׁדָּה	שִׁדָּה	כָּרְסֶה	סִפָּה
פָּרוֹחַ	קִלְמִנְטִינָה	אֲבִטִיחַ	אֶגֶס	תַּפּוּחַ
	מִשְׁמֵשׁ	אֶגֶס	מָלוֹן	אֲבִטִיחַ
	מָלוֹן	מִשְׁמֵשׁ	תַּפּוּז	קִלְמִנְטִינָה
	אֶפְרִיסק	תַּפּוּז	אֶפְרִיסק	תַּפּוּחַ
בַּעֲלֵי מַקְצָעַת	מוֹכֵר	סוֹכֵר	אוֹכֶה	נָגֵר
	טָבַח	מוֹכֵר	חָיֵט	מַזְכִּיר
	בִּנְקָאִי	נָגֵר	טָבַח	בִּנְקָאִי
	אוֹכֶה	סוֹכֵר	מַזְכִּיר	חָיֵט

נביא להן
פֶּרַח...

איך נזכר כל
פך הרבה
מלים חדשות
שהפכנו?

נִקְרָא
וְנִכְתָּב

נִקְשֵׁיב
וְנִאֲמַר

נָבִין
וְנִטָּה

מְלִים
בְּנוֹשָׂא

נָצִיג
וְנָצִיר

לְדַגְמָה:

קָשִׁישׁ

הַמָּלָה

נָצִיג
וְנָצִיר

קִישׁ

נִקְרָא
וְנִכְתָּב

נִקְשֵׁיב
וְנִאֲמַר

נקבה:

מילה שאפשר לומר במקום:

קִישָׁה

כֵּן

רבות:

רבים:

קִישוֹת

קִישִׁים

נָבִין
וְנִטָּה

מְלִים
בְּנוֹשָׂא

תינוק, פֶּסֶט, יֵאֵף, נֶעֱר,

בחור, צֵרִי, מְבֹאֵר, כֵּן.

סמנטיקה זורמת > השוואה בין פריטים / בתמונה

◀ שימו וְהַגְדִירוּ כָּל פְּרִיט. הַשְׁווּ בֵּין כָּל זוג פְּרִיטִים.

הַקְפִּידוּ לְצִיין לְפָחוֹת נִקְדָּה אַחַת שֶׁל דְּמִיוֹן וְנִקְדָּה אַחַת שֶׁל שׁוּגִי.

1

2

3

סמנטיקה זורמת > השוואה בין פריטים / במילים

◀ הַגְדִירוּ (בְּעֵל פֶּה) כָּל פְּרִיט, וְכַתְבוּ הַשְׁוָאָה בֵּין כָּל זוג פְּרִיטִים.
הַקְפִּידוּ לְצִיין לְפָחוֹת נִקְדָּה אַחַת שֶׁל דְּמִיוֹן וְנִקְדָּה אַחַת שֶׁל שׁוּגִי.

1

דָּג / בָּרוֹז

הם דואים כי שניהם

הם שונים כי דג הוא

2

אָרוֹן / מִגָּרָה

הם דואים כי שניהם

< קוראים פעם ראשונה בלי הכנה, תוך מדידת זמן.

לכבוד מי?

המעשה **ארע** בעיר סלנט¹, באחד מלילות החורף². ומעשה שהיה כן היה: הגשם, **שהרה** את האדמה זה מספר ימים, פסק³. כמה יהודים **שבו** מבית המדרש⁴. בדרך **הבחינו** בדמות אדם החופר באדמה⁵: הוא חפר, ערם **תלוליות** חול, וישר את פני **הקרקע**⁶.

התקרבו היהודים למקום, וגלו לתדהמתם כי זהו רבי זונדל מסלנט⁷! עטוף במעיל חרפי, **את** בידו, זעה **מבצבצת** ממפחו, והוא עיף **ויגע** מן המאמץ⁸.

מעשהו של רבנו? "שאלוהו האנשים?"

הוא אמר: "הוא"

סמנטיקה זורמת > קוראים וחושבים

< עצרו בכל פעם שמסמן מספר, קראו והשלימו לפי מה שאתם חושבים:

לכבוד מי?

- 1) אם המעשה **ארע** בעיר סלנט, הסיפור הכוונה ש...
- 2) אם הסיפור ארע באחד מלילות החורף, מזג האוויר יהיה כנראה ש...
- 3) אם הגשם, **שהרה** את האדמה זה מספר ימים, ואולי ירד

כל השבילים בשבילך באתר הכשר shvilim.co
איריס כהן 0548424783v@gmail.com

ניתן לקבל דוגמית של
מקבצי ה"טיפות" הקודמות
ולרכוש גישה לאוצר בלום
של תכנים וכלים לקידום
תלמידים מתקשים.

הדוגמית - חנים

הגישה

- בתשלום

רושמים
במייל:

רוצה דוגמית מקבצי
"כלים שלובים"
ומתרשמים.

טיפה מס' 234 - סמנטיקה בפעולה

כשקוראים מהר - מה זה אומר?
הפיענוח אוטומטי יותר,
אולי מדובר במילים שכיחות אורתוגרפית,
או בעלות תבנית מוכרת מורפולוגית.
הפעם נכיר את חלקה של הסמנטיקה בתמונה.

מהי סמנטיקה? ומה השפעתה על הקריאה?

השפה העברית, ושפה בכלל כוללת כמה היבטים. ישנו ההיבט הצלילי שבו מתייחסים להפקת צלילי האותיות והמילים, היבט שמכונה: פונולוגי. בקריאה - נדרשת המרה של הייצוג הגרפי לצליל, ובכתיבה, להיפך - מהצליל לייצוג הגרפי התואם. ישנו ההיבט האורתוגרפי שמתייחס למראה המילה חזותית, תוך התחשבות במבנה המורפולוגי (דקדוקי) שלה. בקריאה - אפשר לקרוא מילה מוכרת באופן גלובלי, ולהתייחס למילה בעלת תבנית מורפולוגית במבט כוללני המזהה את המרכיבים של שורש ותבנית, ולא בפיענוח סדרתי.

אבל מעבר לכל אלה, השפה היא למעשה תקשורת. כשמדברים - התקשורת דבורה, וכשכותבים - התקשורת כתובה. לכותב אין עניין שהקורא ישמיע את מנגינת הצלילים המופקים מן הכתוב, יש לו עניין שהקורא יקבל את המסר דרך הפקת המשמעות הנובעת מן המילים.

הסמנטיקה היא למעשה התייחסות לאוצר המילים והמשמעות שלהן. זהו אחד המעבדים הפעילים ביותר בזמן הקריאה. יש המגדירים קריאה בתרגיל הבא: פיענוח x אוצר מילים = קריאה. שימו לב שהסימן הוא כפל ולא חיבור, שכן אם אין את אחד הגורמים, התוצאה היא = 0, לא נחשב קריאה.

כיצד ידע הקורא להתייחס למשמעות? כאן נכנסת השפה לתמונה. ככל שהקורא מכיר מילים רבות יותר, הוא יצליח להפיק משמעות מן הכתוב. אחד האתגרים של המלמדים קריאה בתפוצות ואצל דוברי עברית כשפה שנייה היא החסר באוצר מילים. אבל גם אצל דוברי עברית משחר ילדותם, הפעלת המעבד הסמנטי במהלך הקריאה אינו מובן מאליו.

השפעת העיבוד הסמנטי על הקריאה היא גם במישור הדיוק - במילה מוכרת יהיו פחות שגיאות, גם במישור השטף - מילה כזו יצליחו לקרוא במהירות רבה יותר, וגם במישור הבקרה. כשמשבשים למילת תפל ומפעילים נכון את העיבוד הסמנטי - מתקנים, כדי להגיע למילה משמעותית.

המשך >

עדיין לא בקבוצה? שלחו מייל ותוכלו לקבל דיוור דו שבועי עם תוכן וכלים
לקידום תלמידים מתקשים במגוון תחומים: 0548424783v@gmail.com

מעניין אותך לקבל דיוור נוסף בתחום פיתוח השפה לחצו:

0548424783c@gmail.com

אצל ילדים תקינים, בעלי התפתחות שפתית טובה העיבוד הסמנטי יתרחש באופן אוטומטי. עם התקדמות רכישת הקריאה, הם יחפשו משמעות לרצף הצלילים שנוצר מפיענוח הכתוב, יחברו אותו לאוצר הלקסיקלי שלהם ויבינו את הכתוב. זה יעזור להם גם לזהות מילים ולקרוא אותן בשטף.

אצל ילדים המתחילים קריאה בגיל 3, 4 יתכן עיכוב קל בחלק הזה. הם ייצמדו לפעולה הטכנית של הפיענוח, ויתקשו לבצע שתי פעולות בו זמנית: גם פיענוח וגם התייחסות למשמעות. הם יקראו את המילים כרצף של צירופים, גם אם יצליחו למזג ליחידה אחת לא תמיד זה יגיע בד בבד עם התייחסות למשמעות. עם הזמן והתיווך הם ישלטו יותר בפיענוח ויצליחו להקדיש אנרגיה להפקת המשמעות.

לכן, בספרי הקניית הקריאה הנלמדים בבתי ספר המתחילים את הוראת הקריאה בכיתה א', משלבים משימות הפקת משמעות מהשלב הראשון של הקריאה. שֶׁ, שָׁ, בָּ, תָּ, וְ וכבר קוראים: שֶׁבֶת. אחרי עוד כמה צירופים כבר נוכל למצוא משפטים. בהמשך - גם קטעים, שאלות ומשימות הבנת הנקרא כמעט 'כמו של גדולים'. לעומת זאת, בספרי הקניית הקריאה המיועדים לבנים בגילאי גן, נמצא התמקדות ברצף הצירופים של האותיות בכל אחת מהתנועות, ורשימות מילים שלא תמיד ניתן להתייחס למשמעות שלהן, בפרט לא בגיל הצעיר; דָּלָה, שֶׁבֶת, גָּלָה, נָטָה וכו'.

מה קורה אצל התלמידים המתקשים?

הקושי הסמנטי יכול לבוא לידי ביטוי בכמה אופנים:

א. תלמידים שאוצר המילים שלהם מצומצם, בעלי התפתחות שפתית מעוכבת - יתקשו להתייחס למשמעות תוצרי הקריאה מכיוון שהלקסיקון שלהם דל. גם בדיבור ובהבנת הנשמע יהיה קשה להם להביע ולהבין. הם ימעטו לדבר, שיחתם תהיה קונקרטיית תוך שימוש במספר מילים מצומצם. אבל בקריאה - הקושי יהיה בולט; הם לא יעזרו בסמנטיקה כדי לפענח את הכתוב, ויתקשו להתייחס למשמעות המילה גם אחרי הפיענוח.

ב. תלמידים שיש להם אוצר מילים סביר, אבל קשה להם לבצע שתי פעולות בו זמנית. הפיענוח הטכני נוטל מהם אנרגיה רבה, עד שלא נותר להם די פניות להתייחס למשמעות. אם הם ילמדו בספרי לימוד רגילים שעוברים מיד להפקת משמעות ברמת משפט וקטע, הם ילכו לאיבוד. יצטרכו תיווך ויחוו תסכול. - לתלמידים בעלי שני פרופילים אלה, נמליץ להקנות את הקריאה בדירוג גם בנושא הסמנטי. בשלב ראשון נתמקד בצירופים ובמילים ללא 'הסתבכות' בהפקת משמעות של משפטים וקטעים.

ג. תלמידים שרכשו את הקריאה ומצליחים להפיק משמעות ברמה בסיסית, אבל השטף שלהם איטי משום שהם לא מפעילים בצורה מלאה את העיבוד הסמנטי תוך כדי קריאה. אצל תלמידים אלה, לא יהיה הבדל גדול בין הצלחתם בקריאת מילים משמעותיות לבין הצלחתם בקריאת מילות תפל.

בשבילים יוצאת עכשיו לאור הערכה שכולם חיכו לה: **"סמנטיקה זורמת"**.

5 פרקים - **קבלו כאן טעימה מכל פרק**, למעלה מ-100 עמודים בניקוד מלא, של משימות בלתי שגרתיות להפעלת העיבוד הסמנטי בכיתות הנמוכות; א'-ד' (לגיל הבוגר - עדיין בפיתוח).

מוזמנת לראות את הערכה ביריד 'כלים של עוצמה' > **ראי כאן פרטים**.

עדיין לא בקבוצה? שלחו מייל ותוכלו לקבל דיוור דו שבועי עם תוכן וכלים לקידום תלמידים מתקשים במגוון תחומים: 0548424783v@gmail.com

מעניין אותך לקבל דיוור נוסף בתחום פיתוח השפה לחצו:

0548424783c@gmail.com